

Ünite 8: Servet Üzerinden Alınan Vergiler

Servet Üzerinden Alınan Vergiler

Türk Vergi sisteminde servet üzerinden alınan vergiler; emlak vergisi, motorlu taşıtlar vergisi ve veraset ve intikal vergisidir. Emlak vergisi ve motorlu taşıtlar vergisi servete sahip olma nedeniyle; veraset ve intikal vergisi ise servetin intikali vesilesiyle alınmaktadır.

Motorlu Taşıtlar Vergisi

Tarihçe, Kavram, Konu, Mükellef:

Motorlu taşıt şöyle tanımlanmıştır: karada, havada, insan, hayvan ve eşya taşımaya yarayan ve makine kuvvetiyle hareket eden taşıtlardır.

Verginin konusunu, ilgili yerlere kayıt ve tescil yapılmış olan motorlu kara taşıtları ile uçak ve helikopterler oluşturur.

Mükellef, adlarına motorlu taşıt kayıt ve tescil edilmiş bulunan gerçek ve tüzel kişilerdir.

Mükellefiyetin Başlaması: Motorlu taşıtlar vergisinde mükellefiyetin başlaması, motorlu taşıtların trafik sicili ile Ulaştırma Bakanlığı tarafından tutulan sivil hava vasıtaları siciline kayıt ve tesciline bağlanmıştır.

Vergi Tarifeleri: Kanunim 5.ve 6. maddelerinde üç ayrı tarifiede belirlenmiştir.

-1 nolu tarifiede: otomobil, kaptıkaçı, panel, arazi taşıtları ve motor silindir hacmi 100 cc den büyük olan motosikletlerin,

- II nolu tarifiede I nolu tarifiede yazılı taşıtlar dışında kalan minibüs, otobüs, kamyon, kamyonet gibi diğer kara taşıtlarının,

- IV nolu tarifiede ise uçak ve helikopterlerin sahiplerinin ödeyecekleri vergiler belirlenmektedir.

Vergileme Ölçüleri, Vergi Miktarları: hangi taşıt için ne kadar vergi ödeneceğinin belirlenmesinde ölçü olarak:

-1 nolu tarifiede yer alan taşıtlarda motor silindir hacmi yaş,

- II nolu tarifiede yer alan taşıtlarda motor silindir hacmi, yaş yanında koltuk sayısı esas alınmıştır.

Vergi miktarı, tüm tarifelerde maktu (spesifik) olarak belirlenmiştir. Taşıtların motor silindir hacmi ve motor gücü arttıkça, ödeyeceği vergi de artmaktadır. Buna karşılık yaş arttıkça vergi düşmektedir.

Verginin Tahakkuku, Ödenmesi: Motorlu taşıtlar vergisi, taşıtların kayıt ve tescilinin yapıldığı yerin vergi dairesi tarafından her yıl Ocak ayının başında senelik olarak tahakkuk etmiş saydır. Ödenmesi her yıl ocak ve temmuz aylarında iki eşit taksitte yapılır.

Güvence Önlemleri, İstisnalar: Motorlu taşıtlar vergisinin ödenmesini güvenceye almak için görevlilere ve yükümlülere yönelik çeşitli bildirim ve kontrol uygulamalarına da yer verilmiştir.

- Noter bir motorlu aracın satışını yapmadan önce, vergilerinin ödendiğine dair belgeleri istemek zorundadır.

- Motorlu aracın fenni muayenesini yapan muayene komisyonları ve fenni muayene yapma yetkisi verilen gerçek ve tüzel kişiler, muayeneyi yapmadan önce verginin ödenip ödenmediğini araştırmak zorundadır.

İstisnalar;

- Genel ve özel bütçeli idareler, SGK ile il özel idareleri, belediyeler, köy tüzel kişileri ve bunların üyesi oldukları mahalli idare birlikleri ve Türkiye Kızılay Derneği adına kayıt ve tescil edilen taşıtlar,

- Karşılıklı olmak şartıyla elçilik ve konsolosluklara, o devletin uyruğunda bulunan elçilik ve

konsolosluk memurlarına ait taşıtları,

- Köy tüzel kişiliğine ait taşıtları,
- Engellilik dereceleri %90 ve daha fazla olan malul ve engellilerin adlarına kayıtlı taşıtlar ile malul ve engellilerin bu durumlarına uygun hale getirilmiş özel tertibatlı taşıtları verebiliriz.

Veraset ve İntikal Vergisi

Veraset ve intikal vergisi 1959 yılından beri uygulanmaktadır. Bu verginin toplam vergi gelirleri içindeki payı binde sekizdir.

Verginin Konusu, Yükümlüsü: Verginin konusuna karşılıksız intikaller girmektedir. Karşılıksız intikal, malların bir şahıstan başka bir şahsa;

- Veraset yoluyla veya,
- Bağış, yarışma ve çelişkilerde kazanılan ödüller, spor toto, milli piyango ikramiyelerinde olduğu gibi ivazsız olarak geçmesini kapsamaktadır.

Veraset ve intikal vergisinin yükümlüsü, ivazsız bir şekilde veya veraset yoluyla mal edinen kişidir.

Verginin Stopaj Yoluyla Alınması: At yarışı ve futbol müsabakalarına ait müşterek bahislerle gerçek ve tüzel kişilerce düzenlenen yarışma ve çelişkilerde kazanılan ikramiyeler üzerinden %20 oranında vergi tevkifatı yapılır. Bu tevkifat, kazanılan ikramiye veya ödülün istisna tutarını geçmesi durumunda uygulanacaktır.

Verginin Beyanname Üzerinden Tahakkuk Ettirilmesi: Beyan Süreleri: Verginin konusuna giren malları edinenler, bunları kural olarak ölen kimsenin veya tasarrufu yapan şahsın ikametgahının bulunduğu yer vergi dairesine beyanname ile bildirmek zorundadırlar. Beyanname miras yolu ile mal edinmede 4 ay içinde verilir (ölüm yurt dışında olmuş ise 6 ya da 8 aydır). Diğer karşılıksız kazanmalarda malların hukuken iktisap edildiği tarihi izleyen 1 ay içinde beyanname verilecektir.

Beyannamenin Geç Verilmesi:

Beyanname zamanında verilmezse esas olarak vergi ziyai suçu oluşmaktadır.

Beyanname Üzerinden İlk Tarhiyatın Yapılması: Mükellefler, bu verginin konusuna giren malları, ilk tarhiyatta dikkate alınmak üzere değerlemek ve beyannamelerinde göstermek zorundadır.

Son Tarhiyatın Yapılması: Son tarhiyatın ilk tarhiyattan daha yüksek çıkması durumunda şu işlemler yapılır:

- Mükellefin değerlendirme ölçüsü ile idarenin değerlendirme ölçüsünün aynı olduğu durumlarda bu farka ait vergi cezanın yarısı ile birlikte alınır.
- Mükellefin değerlendirme ölçüsü ile idarenin değerlendirme ölçüsünün farklı olduğu durumlarda ceza uygulanmaz, sadece eksik kısmın vergisi tamamlanır.

Verginin Oranı: Stopaj yoluyla alınan veraset ve intikal vergisinin oranı % 20'dir. Verginin beyanname üzerinden alınması durumunda VİVK m 16'da yazılı artan oranlı tarife uygulanmaktadır. Tarifede yazılı oranlar veraset durumunda %1 ile %10; karşılıksız intikal durumunda ise %10 ile % 30 arasında değişmektedir.

Verginin Ödenmesi, Güvence Önlemleri: Spor toto oyunu, at yarışları ile diğer yarışma ve çelişkilerde kazanılan ikramiyeler üzerinden kesilen vergiler sorumluları tarafından, yarışma ve çekilişin düzenlendiği tarihi izleyen ayın 20.günü akşamına kadar beyan edilerek ödenmesi gereklidir.

Veraset ve intikal vergisinin ödenmesini güvence altına almak amacıyla, çeşitli güvenlik önlemleri vardır:

- İntikal eden gayrimenkulün vergisi tamamen ödenmedikçe, devir ve ferağ yapılamaz ve üzerinde herhangi bir ayni hak tesis edilemez.

- Kamu idaresi ve kuruluşları, bankalar, mahkemeler, icra daireleri gibi kuruluşlar da verginin ödenmesinden sorumludur.

- Yarışma ve çekilişleri düzenleyenlerin; ikramiye kazananların listesini, ertesi ayın 15.günü akşamına kadar vergi dairesine bildirmeleri zorunludur.

Muafıklar ve İstisnalar:

Muafiyetler;

- Kamu kuruluşları, emekli ve yardım sandıkları sosyal sigorta kurumları, kamu yararına yönelik dernekler, siyasi partiler,

- Tüzel kişilere ait olan ve kamu yararına, ilim , araştırma, sağlık, din, spor gibi alanlarda faaliyet gösteren teşekküller,

- Diplomatik muafiyettir.

İstisnalar:

- Veraset durumunda eşi ve evlatlıklar dahil çocuklara intikal eden hisseden her biri için her yıl belirlenen maktu tutarlar,

- İvazsız intikaller ve para ve mal üzerine düzenlenen yarışma ve çekilişler ile 5602 sayılı Şans Oyunları Kanunu'nda tanımlanan şans oyunlarından kazanılan ikramiyelerin her yıl belirlenen maktu tutardaki kısmı,

- Veraset yoluyla intikal eden ev eşyası ile mirise ait şahsi eşyalar,

- Örf ve âdete göre verilmesi mutad bulunan hediye, çeyiz, yüz görümlüğü ve drahomalar (gayrimenkuller hariç)

- Milli piyango ikramiyesi kazanılması

- Her türlü sadakalar,

- Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflara, kuruluşu için veya kurulduktan sonra tahsis olunan mallardır.

Emlak Vergisi

Emlak vergi yaklaşık 20 milyon mükellef sayısı ile çok sayıda kişiyi ilgilendirmektedir. Emlak vergisini 1986 yılından beri belediyeler toplamaktadır.

Bina Vergisi: Konu, Yükümlü, Muafıklar: Verginin konusunu Türkiye sınırları içinde bulunan binalar oluşturmaktadır. Bina kavramı avlu, bahçe gibi mütemmim cüzleri de kapsar.

Emlak vergisi yükümlüsü, binanın maliki, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa binaya malik gibi tasarruf edenlerdir. Tapusu olmayan gayrimenkullerde oturanlar da emlak vergisi yükümlüsüdür.

Daimi muallık tanınan binalar:

- Genellikle kamu kuruluşlarına ait olan binalardır.

-Zirai üretimde kullanılan maline alet deposu, zahire ambarı, samanlık, ahır, kümes gibi yerler vergiden daimi olarak muaf tutulmuştur.

- Belediye ve mücavir alan sınırları dışında kalan binalar kiraya verilmemek ve ticari, sınai, turistik faaliyetlerde kullanılmamak şartıyla vergiden muaf tutulmuştur.

Bina Vergisi: Matrah, Oran: Bina vergisinin matrahı, binanın bu kanun hükümlerine göre tespit olunan

vergi değeridir.

Bina vergisinin oranı;

- Meskenlerde binde 1,
- Diğer binalarda ise binde 2'dir.

Bu oranlar büyükşehir belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde sırasıyla binde 2 ve binde 4 olarak uygulanır. Cumhurbaşkanlığı bu oranları yarısına kadar indirme ve üç katına kadar arttırma konusunda yetkilidir.

Cumhurbaşkanlığı'na (önceki yönetim sisteminde Bakanlar Kurulu) hiçbir geliri olmayanlar ve emeklilerin emlak vergisi yükümlülüğü konusunda sıfıra indirme yetkisi verilmiştir. Bu yetki;

- Hiçbir geliri olmadığını belgeleyenler,
- Gelirleri münhasıran kanunla kurulan SGK kuramlarından aldıkları aylıktan ibaret bulunanlar,
- Gazilerin, şehitlerin dul ve yetimler için kullanılmaktadır.

Arazi Vergisi: Konu, Yükümlülük, Muaflıklar

Verginin konusunu Türkiye sınırları içinde bulunan arazi ve arsalar oluşturur. Belediye sınırları içinde, belediyece parsellenmiş arazi arsa sayılır.

Arazi vergisinin yükümlüsü arazinin maliki, malik yoksa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa araziye malik gibi tasarruf edenlerdir.

Kanun Daimi ve geçici muaflığı arazi vergileri için de getirmiştir. Örneğin:

- Çeşitli kamu kuruluşlarına ait araziler,
- Belediye ve mücavir alan sınırları dışında kalan araziler daimi olarak arazi vergisinden muaftır.

Bu hüküm ile köylerde bulunan arazilerin önemli kısmı emlak vergisi dışındadır.

Arazi Vergisi: Matrah, Oran: Arazi vergisinin matrahı, arazinin bu kanun hükümlerine göre tespit olunan vergi değeridir. Arazi vergisinin oranı;

- Arazi için binde 1
- Arsa için binde 3'tür.

Bu oranlar büyükşehir belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde binde 2 ve binde 6 olarak uygulanır.

Belediyelerce emlak vergisi ile beraber kültür varlıklarını koruma payı tahsil edilir, bu tutar İl Özel İdarelerine aktarılır.

Ortak Hükümler: Emlak Vergisinde Mükellefiyetin Başlaması, Emlak Vergisi Bildirimi: Emlak vergisinde mükellefiyet;

- Kamında yer alan ilgili maddelere göre, vergi değerini tadil eden sebeplerin olduğu bazı durumlarda bu değişikliklerin vuku bulduğu tarih,
- 4 yılda bir yapılan takdir işlemlerinde takdir işleminin yapıldığı tarih,
- Muafiyet olan durumlarda, muafiyetin bittiği tarihi izleyen bütçe yılından itibaren başlar.

Kanun bazı durumlarda mükellefe emlak vergisi bildirim zorunluluğu getirmiştir. Bu durumlara örnek;

- Yeni inşa edilen binalar için, inşaatın sona ermesi veya inşaatın sona ermesinden önce kullanılmaya başlanması,

- Binanın veya arazinin taksim veya ifraz edilmesi veya mükellefin değişmesini,
- Mevcut binaya, inşaat, asansör... gibi ilaveler yapılması,
- Mevcut binanın yanması veya yıkılmasıdır.

Emlak vergisi bildirimi:

- Yeni inşa edilen binalar için, inşaatın sona erdiği veya inşaatın sona ermesinden önce kısmen kullanılmaya başlanmış ise her kısmın kullanılmasına başlandığı bütçe yılı içerisinde,
- Kanunda yazılı vergi değerini tadil eden sebeplerin doğması halinde, değişikliğin vuku bulduğu bütçe yılı içerisinde emlağın bulunduğu yerdeki ilgili belediyeye verilir.

Ortak Hükümler: Emlak Vergisinin Tarh ve Tahakkuku, Vergi Deęerinde Otomatik Artış, Ödeme: Belirlenen vergi bedeli, takip eden yıllarda her yıl, yeniden değerleme oranının yarısı nispetinde artırılmaktadır. Cumhurbaşkanı bu oranı sıfıra kadar indirmeye ya da yeniden değerleme oranına kadar arttırmaya yetkilidir.

Belirlenen ve her yıl otomatik olarak tahakkuk eden emlak vergisinin birinci taksidi; mart, nisan ve mayıs aylarını kapsayan 3 aylık sürede, ikinci taksidi kasım ayı içinde olmak üzere iki eşit taksitte ödenir.

Ortak Hükümler: Müeyyideler, Zamanaşımı, Sorumluluk: Emlak vergisi bildirimi süresi içinde verilmez ise vergi idaresince tarh edilir. Emlak vergisinde VUK 371.maddesinde yer alan pişmanlık hükümlerinden yararlanılamaz.

Bildirini dışı kalan bina arazinin vergi ve cezalarında zamanaşımı, bu bina ve arazinin bildirim dışı bırakıldığına idarece öğrenildiği tarihi takip eden yılın başından itibaren başlar.

Satış, bağış gibi yollarla başkasına devredilen bina ve arazinin, devrin yapıldığı yıl ile geçmiş yıllara ait ödenmemiş emlak vergisinin ödenmesinden, devreden ve devralan müteselsilen sorumludur.